

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพและความคาดหวังเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามทัศนะของอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. การดำเนินงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน
 - 1.2 จุดมุ่งหมายการจัดงานกิจการนักเรียน
 - 1.3 การจัดและดำเนินงานกิจการนักเรียน
2. งานกิจกรรมนักเรียน
 - 2.1 กิจกรรมกีฬา
 - 2.2 กิจกรรมชุมนุม
 - 2.3 กิจกรรมสถานนักเรียน
3. งานบริการและสวัสดิการนักเรียน
 - 3.1 บริการแนะแนว
 - 3.2 บริการสุขภาพอนามัย
 - 3.3 บริการทุนการศึกษา
 - 3.4 บริการประชาสัมพันธ์
 - 3.5 บริการห้องสมุด

4. งานปกครองและวินัยนักเรียน

- 4.1 การส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน
- 4.2 การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
- 4.3 การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

5. การดำเนินงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานกิจการนักเรียน

ความหมายและความสำคัญของการดำเนินงานกิจการนักเรียน

การดำเนินงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่เกี่ยวกับนักเรียนโดยตรง เป็นงานที่พัฒนานักเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้ที่มีคุณภาพ เมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกโรงเรียนสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นอย่างมีความสุข ภาระหน้าที่ของงานกิจการนักเรียนที่กล่าวมานี้ เมื่อพิจารณาแล้วก็จะเป็นงานที่พัฒนา "คน" ให้เป็นผู้มีความสมบูรณ์ มีศักยภาพที่ดี ซึ่งเป็นการสร้างเสริมในการจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา ตามจุดหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2530, หน้า 1) ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาในทุกด้าน และเป็นความจำเป็นที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่องานกิจการนักเรียน เพราะการที่ผู้เรียนจะมีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรกำหนดนั้น การจัดการเกี่ยวกับกิจการนักเรียนจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเป็นคนที่มีคุณภาพได้ ดังที่ เสริมวิทย์ ศุภเมธี (2531, หน้า 5) ได้กล่าวว่างานกิจการนักเรียนมีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่บริการแก่นักเรียนโดยตรง มุ่งหวังเพื่อส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพแก่ผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน สร้างกิจนิสัยที่ดีงามให้แก่นักเรียน ดังจุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียนดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายการจัดการงานกิจการนักเรียน

ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กล่าวมา จึงอาจกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนที่น่าจะเป็นกระบวนการก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาได้ดังนี้

1. เป็นการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นกระบวนการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน รู้จักแสดงออกอย่างเหมาะสม และเป็นการพัฒนาระบบการทำงานร่วมกัน หรือการทำงานเป็นกลุ่ม
2. เป็นการพัฒนาความสามารถทางสมอง ความคิด การตัดสินใจ โดยเฉพาะประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมของนักเรียน
3. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการปกครองตนเอง เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารองค์การของนักเรียน
4. พัฒนาความสนใจให้ผู้เรียน ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจหลาย ๆ ด้าน สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมได้กว้างขวางขึ้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
5. เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่ดีสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสุขภาพอนามัยและลักษณะนิสัยอื่น ๆ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานด้วยตนเอง ย่อมช่วยให้รู้จักความรับผิดชอบต่องาน
7. สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะได้ทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด และทำสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความรักหมู่คณะ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม
8. เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เข้าสู่อาชีพตามความถนัดและความสนใจ เช่น บริการแนะแนว ช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในอาชีพตามที่เขาถนัดและสนใจ

การจัดและดำเนินงานกิจการนักเรียน

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายงานกิจการนักเรียนข้างต้นนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในหลายส่วน ซึ่ง ชูชีพ พุทธิประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 35 - 39) ได้เสนอว่าน่าจะประกอบด้วยงานที่สำคัญดังนี้

1. งานกิจกรรมนักเรียน เป็นงานที่สนับสนุนให้นักเรียนได้ประกอบกิจกรรมเพื่อเพิ่มเติมความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ซึ่งผลที่ได้รับอาจเป็นผลโดยตรงกับนักเรียน สถาบันและสังคม มีขอบเขตของงานดังนี้

1.1 การกำหนดนโยบาย และวางแผนด้านกิจกรรมนักเรียน โดยจะต้องสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

1.2 การจัดตั้งองค์การของนักเรียน เช่น คณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมสถานนักเรียน การจัดตั้งชุมนุม การจัดตั้งกลุ่มสี

1.3 การประสานงานและการจัดการนิเทศ เพื่อให้กิจกรรมนักเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น เช่น ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา หรือการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานการจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น

1.4 การจัดบริการกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การจัดบริการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมาย เช่น การประชาสัมพันธ์ วัสดุอุปกรณ์ ธุรการ การเงิน

1.5 การประเมินผลกิจกรรม เพื่อรู้ว่ากิจกรรมแต่ละครั้งบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

2. งานบริการและสวัสดิการนักเรียน อาจจัดดำเนินการได้หลายทาง เช่น บริการสหกรณ์ บริการอาหารกลางวัน บริการสุขภาพอนามัย บริการแนะแนว บริการห้องสมุด

3. งานปกครองและวินัยนักเรียน สามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.1 การดูแลและควบคุมความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในความเรียบร้อย ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและสังคม ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของโรงเรียน ในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคมนั้น ๆ และไม่ก่อปัญหาให้กับส่วนรวม

3.2 การส่งเสริมสมรรถภาพนักเรียน หมายถึง การส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ เพื่อสร้างคนให้เป็นคนดี ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการควบคุมความประพฤติโดยตรง เป็นการใช้กระบวนการวางแผนที่ดี ใช้ความละเอียดอ่อนรอบคอบ

งานกิจกรรมนักเรียน

งานกิจกรรมนักเรียนเป็นงานที่สร้างและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกโรงเรียนควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม เพราะงานกิจกรรมนักเรียนมีส่วนเสริมการเรียนการสอนให้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ฝึกลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฝึกให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความอดทน และทำงานร่วมกับผู้อื่น อันจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ตามยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังมีผู้ให้นิยามความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ดังต่อไปนี้

ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียน มีชื่อเรียกกันมากมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ชื่อที่ใช้เรียกในภาษาไทยคือ กิจกรรมร่วมหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมนักศึกษา กิจกรรมนักเรียน กิจกรรมนอกหลักสูตร กิจกรรมนอกห้องเรียน กิจกรรมพิเศษ และกิจกรรมโรงเรียน (เชาว์ มณีวงษ์, ม.ป.ป., หน้า 116) ซึ่งในปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า กิจกรรมนักเรียน

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ทั้งแตกต่างกันและสอดคล้องกัน ซึ่งในความหมายนั้น เมื่อพิจารณาแล้วก็จะมีจุดมุ่งหมายทางเดียวกัน ดังนี้

กาญจนา ศรีกาพิลินธุ์ (2535, หน้า 455) ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเวลาเรียน และนอกเหนือจากหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดให้เรียนในเวลาเรียนปกติ ทั้งนี้ด้วยความสมัครใจของนักเรียนเอง และด้วยความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมแต่ละอย่างบรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้

เชาว์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 117) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมนักเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นนอกเหนือจากกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร เพื่อส่งเสริมประสบการณ์ชีวิต การปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่เกี่ยวกับคะแนนในการวัดผลการศึกษา

สำหรับ ธีรวุฒิ ประทุมณพรัตน์ (2534, หน้า 46) ให้ความหมายว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นประสบการณ์ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรมิได้จัดขึ้นในห้องเรียนตามปกติเหมือนวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร มุ่งให้นักเรียนได้รับประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเอง จัดเป็นของนักเรียน โดยนักเรียน และเพื่อนนักเรียน

ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนนับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมนักเรียนในอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่กำลังอยู่ในวัยที่ถือว่าเป็นเยาวชนที่จะต้องได้รับการพัฒนาครบถ้วนทุกด้าน คือด้านร่างกาย สังคม และจิตใจ

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 219) ได้เสนอแนะประโยชน์ใหญ่ ๆ ของกิจกรรมนักเรียนไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. ประโยชน์ที่เกิดกับตัวนักเรียนเอง

1.1 ทำให้นักเรียนได้ทำสิ่งที่ตนสนใจ เช่น บางคนชอบดนตรีก็มีโอกาสที่จะได้ฝึกซ้อมหรือเล่นดนตรีตามที่สนใจ

1.2 กิจกรรมนักเรียนเป็นเครื่องส่งเสริมความเป็นผู้นำตามแบบประชาธิปไตย เพราะการจัดกิจกรรมเหล่านี้เป็นหน้าที่ที่นักเรียนจะดำเนินการกันเอง

1.3 กิจกรรมนักเรียนช่วยส่งเสริมสามัคคีจิตให้เกิดขึ้นในหมู่นักเรียน เช่น การกีฬา

1.4 กิจกรรมนักเรียนช่วยส่งเสริมสุขภาพทางกายและจิต นักเรียนมีโอกาสได้พักผ่อน รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.5 ทำให้นักเรียนรู้จักติดต่อกับบุคคลอื่น รู้จักปกครองตนเอง เช่น การทัศนาวจร การจัดสภานักเรียน เป็นต้น

1.6 ช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

2. ประโยชน์ในการทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.1 กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทดลองหรือสำรวจความสามารถตลอดจนความสนใจของตัวเอง

2.2 กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติในสิ่งที่เคยเรียนมาจากห้องเรียนเป็นการทำให้สิ่งที่เรียนมีความหมายขึ้น

2.3 กิจกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้ครูช่วยแนะแนวให้แก่ นักเรียน ซึ่งมีความสนใจร่วมกันเป็นอย่างดี

3. ประโยชน์ในการส่งเสริมการบริหารโรงเรียน

3.1 กิจกรรมนักเรียนก่อให้เกิดความร่วมมืออันดีระหว่างครู นักเรียน และบุคคลอื่นในโรงเรียน โดยที่ทุกคนมีโอกาสได้ทำงานร่วมกัน

3.2 ทำให้ครูได้รู้จักนักเรียนดีขึ้น

3.3 กิจกรรมนักเรียนบางประเภท เช่น สภานักเรียน (Student Council) เป็นส่วนช่วยในการควบคุมความประพฤติของนักเรียนได้ส่วนหนึ่ง

4. ประโยชน์ช่วยส่งเสริมสังคม

4.1 กิจกรรมนักเรียนที่ดีเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี

4.2 กิจกรรมนักเรียนที่ดีสร้างให้นักเรียนรู้จักทำงานเพื่อสังคมได้

ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

การจัดกิจกรรมนักเรียนมีขอบเขตกว้างมาก สามารถที่จะจำแนกออกได้หลายด้านด้วยกัน ดังที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524, หน้า 221) ได้กำหนดประเภทของกิจกรรมนักเรียนออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสังคมและนันทนาการ
2. ด้านการส่งเสริมให้รู้จักการปกครองตนเอง
3. ด้านเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา
4. ด้านเกี่ยวกับการพิมพ์และเอกสารการพิมพ์ต่าง ๆ

ส่วน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2520, หน้า 105) ได้จำแนกกิจกรรมนักเรียนออกเป็นประเภทใหญ่ 4 ประเภท คือ

1. กิจกรรมวิชาการ
2. กิจกรรมกีฬา
3. กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรม
4. กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

และนอกจากกิจกรรมใหญ่ ๆ นี้แล้ว ยังสามารถแยกประเภทกิจกรรมให้ละเอียดได้ออกไปอีก เพื่อความเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนี้

1. กิจกรรมที่นักเรียนมีส่วนปกครองกันเอง เช่น สภานักเรียน องค์การนิสิต สภานิสิต

2. กิจกรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ชุมนุมบำเพ็ญประโยชน์ ชุมนุมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรณรงค์เพื่อทำความสะอาดถนนหนทาง การพัฒนาวัด ลูกเสือ - เนตรนารี
3. กิจกรรมทางศาสนา เช่น กิจกรรมทางพุทธศาสนา กิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ
4. กิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญของชาติไทย กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่นและของประเทศ กิจกรรมเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์
5. กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬาและกรีฑา เช่น การแข่งขันกีฬาดี กีฬาระหว่างชั้น หรือกีฬาระหว่างโรงเรียน
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการพูดและการแสดงละคร เช่น ปาฐกถา ได้วาที การแสดงละคร
7. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี เช่น ดนตรีไทย ดนตรีสากล วงดุริยางค์
8. กิจกรรมทางวิชาการ ได้แก่ ชุมนุมทางวิชาการต่าง ๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาอังกฤษ ชุมนุมสังคมศึกษา เป็นต้น
9. กิจกรรมเกี่ยวกับความสนใจพิเศษ เช่น วิทยุ การถ่ายรูป การสะสมแสตมป์ เป็นต้น
10. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์ หนังสือพิมพ์ประจำปีของโรงเรียน หนังสือที่ระลึกประจำรุ่น ข่าวสาร แผ่นปลิว เป็นต้น
11. กิจกรรมเกี่ยวกับโฮมรูม (Home Room)
12. กิจกรรมเกี่ยวกับทัศนศึกษาหาความรู้นอกโรงเรียน
13. กิจกรรมเกี่ยวกับการประชุม (Assemblies) เช่น การประชุมของโรงเรียน การเชิญวิทยากรมาบรรยาย เป็นต้น

นอกจากการจัดกิจกรรมนักเรียนที่ได้แยกออกตามประเภทของนักการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดประเภทกิจกรรมนักเรียนตามคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2528, หน้า 5) ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมลูกเสือ
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร

หลักการจัดและดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2520, หน้า 112) ได้เสนอแนวทางการพิจารณาการจัด

กิจกรรมนักเรียนดังนี้

1. การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนควรเป็นไปด้วยความสมัครใจของนักเรียน
2. การแนะนำให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมควรเป็นหน้าที่ของฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน
3. การสรรหาบุคคลเข้าทำหน้าที่ร่วมกับนักเรียนจะต้องกระทำอย่างรอบคอบ มีการฝึกอบรม และเตรียมเจ้าหน้าที่ไว้โดยเฉพาะ
4. ผู้บริหารโรงเรียนต้องถือว่าภารกิจของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือบุคลากรที่อยู่ในข่ายของงานกิจกรรมนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจรวม
5. กิจกรรมที่จัดขึ้นต้องปราศจากการบีบบังคับหรืออิทธิพลจากภายนอกองค์กร
6. การสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนประเภทต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามหลักแห่งความเสมอภาค มิใช่สนับสนุนแต่เฉพาะกิจกรรมที่โรงเรียนสนใจ
7. กิจกรรมนักเรียนควรได้รับการสนับสนุนทางการเงินและอื่น ๆ ตามสมควร และพอเพียงแก่การดำเนินงานได้
8. การวางจุดประสงค์ของโครงการจัดกิจกรรมต้องชัดเจน รวมทั้งกำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อผลที่เกิดต้องสมบูรณ์
9. การประเมินผลต้องเป็นงานต่อเนื่อง มีระบบระเบียบ วิธีการ
10. เมื่อสิ้นสุดกิจกรรมแล้วควรขอคำแนะนำและความเห็นจากสมาชิกผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ ว่าสมควรที่จะจัดอีกหรือไม่อย่างไร การจัดที่ผ่านมามีข้อดีข้อเสียที่จะต้องปรับปรุงอย่างไรหรือไม่

11. การจัดกิจกรรมควรอยู่บนรากฐานของความรับผิดชอบ ความสนใจ และความต้องการ
ของนักเรียน

สำหรับหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2520
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2528, หน้า 4) วางไว้ว่ามีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมต้องเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในการดำเนินงาน
2. จะต้องเป็นไปเพื่อวางรากฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์
เป็นประมุข
3. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในตนเอง
4. จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนและครู
5. การจัดกิจกรรมจะต้องปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ
6. การจัดกิจกรรมใด ๆ จะต้องมีการและระเบียบข้อบังคับของกิจกรรม โครงการ และ
ระเบียบข้อบังคับจะต้องเป็นของโรงเรียน
7. นักเรียนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมบังคับอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ และ
ความถนัด ความสนใจ อย่างน้อย 1 กิจกรรม
8. ทุกกิจกรรมจะต้องมีครู อาจารย์ ในโรงเรียนเข้าร่วมรับผิดชอบดำเนินการ
9. บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมจะต้องเป็นบุคคลที่อยู่ปัจจุบันในสถานศึกษานั้น
เว้นแต่วิทยากรให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
10. การจัดให้มีกิจกรรมเลือกใด ๆ หรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของหัวหน้าสถานศึกษา
11. การจัดกิจกรรมใด ๆ ให้โรงเรียนควบคุมการรับจ่ายเงิน หรือพัสดุสิ่งของอื่น ๆ ให้เป็นไป
ตามระเบียบ ประหยัด เพื่อความมั่นคงของชาติ

12. ในกรณีที่หัวหน้าสถานศึกษาพิจารณาเห็นว่ากิจกรรมใด ๆ ไม่เหมาะสม มีการกระทำ
หรือนำมาซึ่งภัยอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ ให้สถานศึกษาสั่งยกเลิก

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียน

การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมที่ได้ทำไปนั้น ได้รับ
ความสำเร็จเพียงใด มีข้อดีข้อเสียอย่างไร และเพื่อนำผลของการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไข

ส่งเสริมการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนสามารถยึดหลักเกณฑ์ที่ได้
ดังนี้ (ชูชีพ พุทธประเสริฐ ม.ป.ป., หน้า 88)

1. การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพการเรียนการสอน
ด้วย

2. จะต้องประเมินองค์ประกอบทุกเรื่องของกิจกรรมนักเรียน

3. บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องมีส่วนร่วมในการประเมิน

4. การประเมินผลจะต้องใช้วิธีการหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นแบบแผนและไม่เป็นแบบแผน

5. การประเมินผลจะต้องให้เป็นปรนัยมากที่สุด

6. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะต้องนำมาจัดและวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและจัดทำ
ข้อเสนอแนะ

7. ผลการประเมินจะต้องเก็บรักษาไว้ และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงาน
กิจกรรมนักเรียนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

8. การประเมินผลกิจกรรมนักเรียนเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะต้องกระทำอยู่ตลอดเวลา
เป็นระยะ ๆ มิใช่ทำเพียงครั้งเดียวเมื่อสิ้นปีการศึกษา

8.1 การประเมินผลระยะสั้น เช่น ทุกครั้งที่จัดกิจกรรม เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลงจะต้องมี
การเก็บผลการประเมินไว้เป็นหลักฐาน

8.2 การประเมินผลทุกภาคเรียน เมื่อสิ้นภาคเรียนจะต้องมีการประเมินผลการจัด
กิจกรรมในภาคเรียนนั้น ๆ แล้วสรุปผลไว้เป็นหลักฐาน

8.3 การประเมินผลก่อนสิ้นปีการศึกษา เพื่อเสนอให้โรงเรียนได้รับทราบการดำเนินงาน
พร้อมทั้งงบประมาณรายจ่าย เสนอให้รับทราบด้วย การประเมินทุกสิ้นปีเป็นการประเมินที่ควรทำ
อย่างยิ่ง

การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นสิ่งที่ควรจัดทำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะเป็นสิ่งที่
สามารถประกาศให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงผลการดำเนินงาน ประสิทธิภาพของงาน และเป็น
การจัดข้อขัดแย้งต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้ด้วย และยังหมายถึงประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่ม
กิจกรรมนั้น ๆ

กิจกรรมกีฬา

กิจกรรมกีฬาเป็นกิจกรรมที่แพร่หลายในทุกสถาบันการศึกษา เนื่องจากกิจกรรมกีฬาเป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาสุขภาพให้เป็นผู้ที่มีพละทานามัยสมบูรณ์แข็งแรง รวมทั้งทำให้เป็นผู้มีน้ำใจนักกีฬา และก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นกลุ่ม กิจกรรมกีฬาจึงเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้จัดกิจกรรมกีฬาขึ้นตามความต้องการของนักเรียน เพราะกีฬาจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติได้

กิจกรรมกีฬาที่นิยมจัดให้มีขึ้นในโรงเรียนนั้น เซอร์ มณีนวรงค์ (ม.ป.ป., หน้า 137) ได้จัดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียดจากการเรียนและการทำงาน
2. กิจกรรมกีฬาเพื่อการแข่งขัน กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่อยู่ในความนิยมกันมากในหมู่นักเรียน เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีการแข่งขันมากกว่ากิจกรรมนันทนาการ นักเรียนส่วนใหญ่จึงให้ความสนใจและมีจุดหมาย และความตั้งใจในการร่วมกันจัดกิจกรรมนี้ขึ้นมาอย่างเด่นชัด นอกจากนี้จะจัดกันในหมู่นักเรียนโรงเรียนเดียวกันแล้ว ยังเป็นที่นิยมให้มีการจัดกิจกรรมนี้เกิดขึ้นระหว่างโรงเรียนอีกด้วย กิจกรรมกีฬาเพื่อการแข่งขันจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน เป็นการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างนักเรียนภายในโรงเรียน ซึ่งอาจจะจัดการแข่งขันขึ้นระหว่างห้องเรียน ระหว่างชั้นเรียน และที่เป็นที่นิยมจัดกันมากคือการแข่งขันระหว่างสี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะในการเล่นกีฬา ส่งเสริมการแสดงออก และความสามารถของนักเรียน เพราะการแข่งขันกีฬานั้นนักเรียนจะใช้ความรู้ความสามารถและทักษะที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเต็มที่ และเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และที่นับว่าเป็นสิ่งสำคัญก็คือสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ และสร้างความเป็นผู้มีน้ำใจเป็นนักกีฬาให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

2.2 การแข่งขันระหว่างโรงเรียน เป็นการจัดการแข่งขันกีฬาทุกชนิดระหว่างโรงเรียนด้วยกัน โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสามัคคีระหว่างสถาบัน สร้างความเข้าใจอันดีในคุณค่าของประโยชน์การกีฬา

หลักการจัดกิจกรรมกีฬา

เป็นที่ทราบกันดีว่ากิจกรรมกีฬานั้นเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างและพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพและพลานามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพที่ดีได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมกีฬาจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนควรให้การสนับสนุนให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในการจัดกิจกรรมที่ได้นั้น เซาท์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 137-138) ได้เสนอแนะหลักการจัดไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์การกีฬา และอุปกรณ์นันทนาการ ไว้บริการให้นักเรียนอย่างพอเพียงครบทุกชนิดกีฬา และครบทุกประเภท เพื่อให้นักเรียนที่สนใจได้เล่นกีฬาชนิดนั้น ๆ ได้
 2. จัดสร้างสนามในการเล่นกีฬาให้นักเรียนตามชนิดกีฬา เพื่อให้นักเรียนได้แสดงออกตามความสามารถ และฝึกทักษะในชนิดกีฬาที่ตนสนใจ
 3. ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการแข่งขันกีฬา ควรจัดในเวลาว่าง หรือภายหลังจากการเลิกเรียน
 4. จัดให้มีคณะกรรมการเข้าร่วมดำเนินงาน ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย เป้าหมายการจัดการแข่งขัน กำหนดระเบียบ วิธีการแข่งขัน
 5. จัดตั้งคณะกรรมการ ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแล ให้คำปรึกษาการจัดการกิจกรรมกีฬา ให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ ที่กำหนดไว้ภายใต้กฎ กติกา ของโรงเรียน
 6. ให้มีคณะกรรมการที่มาจากนักเรียนเข้าร่วมทำหน้าที่ดำเนินการจัดการแข่งขัน
- กิจกรรมชุมนุม**
- ความสำคัญและจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งกิจกรรมชุมนุม
- กิจกรรมชุมนุมที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อที่จะให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น เพิ่มพูนทักษะในเรื่องที่สนใจร่วมกัน และในการจัดตั้งกิจกรรมชุมนุมขึ้นในโรงเรียนนี้ ชูชีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 71) ได้แยกให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายในการจัดตั้งกิจกรรมชุมนุมไว้ดังนี้

1. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ตนสนใจด้วยตัวเอง

2. เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการทำกิจกรรมให้นักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากการได้ปฏิบัติจริง ได้รู้ปัญหา รู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4. ส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกในทางที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ทั้งกับตัวเองและสังคม

5. เป็นการฝึกประชาธิปไตย สร้างค่านิยม จิตสำนึกให้เกิดในตัวนักเรียน

6. ส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการทำงานร่วมกัน รู้จักที่จะเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

7. เป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้มีโอกาสคิดและริเริ่มงานใหม่ ๆ

และ เซาร์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 141) ก็ได้ให้ความสำคัญของจุดมุ่งหมายการจัดตั้งกิจกรรมชุมนุมในโรงเรียนที่สอดคล้องกันไว้ดังนี้ กิจกรรมชุมนุมจัดตั้งเพื่อส่งเสริมความต้องการความสนใจและความสามารถของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างและพลังงานไปในทางที่เกิดประโยชน์ เกิดความรู้ที่กว้างขวางในการจัดกิจกรรมของนักเรียน ในการเข้าสังคมของนักเรียนที่เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียนต่อนักเรียน นักเรียนต่อครู อาจารย์ นักเรียนต่อชุมชน รวมทั้งเป็นการฝึกให้นักเรียนอยู่ร่วมกันโดยราบรื่นในระบอบการปกครองหรือสังคมประชาธิปไตย ด้วยการฝึกให้นักเรียนใช้ความคิด การตัดสินใจ การทำงานด้วยตนเอง ฝึกการทำงานและการแก้ปัญหากับผู้อื่น ฝึกให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ฝึกให้เกิดความสามัคคี รักหมู่คณะ รักโรงเรียน

หลักการดำเนินการจัดตั้งชุมนุม

ในการจัดตั้งชุมนุมในโรงเรียนมีหลักและวิธีการดำเนินการ ซึ่ง เซาร์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 142) ได้เสนอแนะไว้เป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การริเริ่มในการจัดตั้งชุมนุม โรงเรียนควรมีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเห็นคุณประโยชน์ของการจัดตั้งชุมนุม โดยนักเรียนเป็นผู้ริเริ่ม และมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษา

2. จัดให้มีการส่งเสริมกิจกรรมชุมนุม โรงเรียนมีหน้าที่ต้องให้การสนับสนุนและส่งเสริมเป็นพิเศษในการจัดตั้งชุมนุมของนักเรียน

3. จัดให้ความรู้ โรงเรียนควรทำหน้าที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งชุมนุมแก่นักเรียน ครู อาจารย์ เช่น การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้ จัดสัมมนาระหว่างผู้บริหาร ครู อาจารย์ และกลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับระเบียบและแนวทางในการจัดตั้งชุมนุม

4. สสำรวจความสนใจของนักเรียนก่อนที่จะจัดตั้งชุมนุม โรงเรียนควรสำรวจความสนใจของนักเรียนเพื่อประโยชน์ที่จะได้รับผลที่คุ้มค่ากับการที่โรงเรียนต้องเสียงบประมาณในการจัดตั้งชุมนุมอย่างแท้จริง

5. ให้มีการดำเนินการเลือกตั้งคณะกรรมการ ในการจัดตั้งชุมนุมแต่ละชุมนุมนั้นควรมีคณะกรรมการของแต่ละชุมนุม และมีอาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละชุมนุม ให้มีการเลือกตั้งโดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเอง

กิจกรรมสภานักเรียน

สภานักเรียน (Student Council) เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน กิจกรรมประเภทนี้เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนในโรงเรียนเลือกผู้แทนนักเรียนขึ้นมาคณะหนึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคณะนักเรียน หรือช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ (พนัส หันนาคินทร์, 2542, หน้า 221) ซึ่งความหมายนี้ได้สอดคล้องกันกับที่ เซาร์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 148) ให้ความหมายไว้ว่า สภานักเรียนเป็นคณะกรรมการของผู้แทนนักเรียนที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากนักเรียนภายในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของนักเรียนในโรงเรียนทั้งหมดในการที่จะพิจารณาถึงความต้องการและความสนใจของนักเรียน พร้อมทั้งเป็นสื่อกลาง ในการที่จะบอกให้ผู้บริหารและคณะครูได้รู้ถึงความต้องการและความสนใจนั้น และ กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2535, หน้า 518) ก็ได้ให้ความหมายของสภานักเรียนไว้ว่า สภานักเรียนประกอบด้วยตัวแทนนักเรียนที่ได้รับเลือกจากนักเรียนทั้งหมดให้เข้ามาดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในสภา โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาดูแลอยู่ด้วย

สรุปได้ว่า สภานักเรียนเป็นตัวแทนคณะหนึ่งที่ได้มาจากการเลือกของนักเรียนทั้งหมดให้ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนที่จัดขึ้นในโรงเรียนตามความสนใจ และความต้องการของนักเรียน โดยอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาและตามจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสภานักเรียน

จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสถานักเรียน

การจัดตั้งสถานักเรียนในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญตามที่ กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2535, หน้า 518) อธิบายว่า สถานักเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมความเป็นอยู่และบรรยากาศทั่วไปในโรงเรียนให้ดีขึ้น เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และความสามารถในการมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วยการปฏิบัติจริง เพื่อจัดประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนให้ใกล้เคียงกับชีวิตจริง เพื่อให้โอกาสนักเรียนได้เรียนรู้วิถีแก้ปัญหาอย่างแท้จริง และ เซอร์ มณีนวรงค์ (ม.ป.ป., หน้า 150) ก็ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสถานักเรียนไว้ว่า เพื่อเป็นแหล่งให้นักเรียนรู้จักการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยและเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต ฝึกให้นักเรียนมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาทางด้านสังคม อารมณ์ สติปัญญา

จากจุดมุ่งหมายของการจัดตั้งสถานักเรียนในโรงเรียนนั้นจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วยการปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงเมื่อออกไปสู่สังคมและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ

หลักการดำเนินการจัดตั้งสถานักเรียน

ในการจัดตั้งสถานักเรียนมีวิธีดำเนินการที่แตกต่างกันตามความต้องการของแต่ละโรงเรียน แต่ เซอร์ มณีนวรงค์ (ม.ป.ป., หน้า 152) ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินการจัดตั้งว่าหลักการใหญ่ ๆ นั้นจะมีความคล้ายกันดังนี้

1. เลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญของสถานักเรียน ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน
2. คัดเลือกครูผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสถานักเรียน โดยใช้หลักการเป็นผู้ที่เข้าใจหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เข้าใจจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินงาน และประโยชน์ของการจัดตั้งสถานักเรียนเป็นอย่างดี เป็นผู้มีความเข้าใจถึงความต้องการของนักเรียนและยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่เคารพรักของนักเรียน
3. พิจารณาร่างธรรมนูญการปกครองของนักเรียน หลักในการพิจารณาคควรคำนึงถึงการกำหนดหน้าที่และขอบเขตของสถานักเรียนไว้อย่างแน่ชัด และจะต้องไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของงานบริหาร

โรงเรียน ยึดหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง กฎข้อบังคับที่ใช้ต้องเกิดผลดีแก่สมาชิกและเกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ในธรรมนูญสถานักเรียนอย่างชัดเจน ในธรรมนูญนักเรียนควรมีบทบัญญัติที่เปิดโอกาสให้สถานักเรียนแก้ไขได้ กำหนดวิธีการเลือกตั้ง จำนวนสมาชิก การนับคะแนน การดำเนินงานต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

4. ทำการพิจารณาธรรมนูญโดยให้มีกรรมการจากตัวแทนนักเรียน ครู ทำการพิจารณาและนำเสนอผู้บริหารอนุมัติ
5. ให้มีการประกาศใช้ธรรมนูญที่ได้รับการอนุมัติจากผู้บริหาร และประกาศให้นักเรียนได้รับทราบ
6. ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการสถานักเรียน ตามที่ธรรมนูญกำหนดไว้

งานบริการและสวัสดิการนักเรียน

งานบริการและสวัสดิการนักเรียนเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับความสมบูรณ์ในการมาศึกษาในโรงเรียน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิตในอันที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังวัตถุประสงค์ของการบริการและสวัสดิการนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการบริการและสวัสดิการนักเรียน

ในการจัดบริการและสวัสดิการให้กับนักเรียนในโรงเรียนนั้นก็เพื่อที่จะต้องการให้นักเรียนได้รับในสิ่งที่เป็นความสะดวกและบริการในด้านพื้นฐานที่เป็นความจำเป็นสำหรับนักเรียน ซึ่ง ชูชีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 111) ได้เสนอวัตถุประสงค์ของการบริการและสวัสดิการนักเรียนดังนี้

1. ประสบความสำเร็จในการจัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถาบัน
2. ให้เกิดความพอใจต่อบริการความสะดวกในการใช้ชีวิตในโรงเรียน
3. ให้ประสบความสำเร็จในการเรียน
4. ให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสถาบัน
5. ได้เรียนรู้การใช้ความสามารถทางร่างกายอย่างสมดุล
6. มีความก้าวหน้าและเข้าใจตนเอง
7. เข้าใจและเรียนรู้วิธีการควบคุมอารมณ์
8. ได้พัฒนาความสนใจต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อชีวิต

9. ได้ประสบความสำเร็จในการเข้าใจและควบคุมการใช้จ่ายเงิน

10. มีความก้าวหน้าในจุดหมายของชีวิต

11. มีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมและความเข้าใจในเรื่องราวของชีวิต

12. ได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

13. มีความก้าวหน้าและสามารถปรับตัวในปัญหาเรื่องเพศ

14. มีความพอใจและร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

การจัดและดำเนินงานบริการและสวัสดิการนักเรียน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประเภทของการจัดบริการและสวัสดิการไว้ว่า งานบริการและสวัสดิการที่สำคัญและจำเป็นสำหรับนักเรียนนั้น จำแนกได้ 5 ลักษณะ คือ

1. ด้านสวัสดิการ เช่น การช่วยเหลือทางการเงิน ทุนการศึกษา

2. ด้านกิจกรรมนักเรียน หมายถึงบริการเพื่อความสะดวกในการจัดและดำเนินงานกิจกรรมนักเรียน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และความสะดวกอื่น ๆ

3. ด้านระเบียบวินัย เพื่อให้นักเรียนได้รับความปลอดภัย และได้รับการฝึกฝนในด้านวินัย เป็นพื้นฐานของการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนแต่ละคน

4. ด้านบริการที่สำคัญกับชีวิตนักเรียน ได้แก่

4.1 บริการแนะแนว

4.2 บริการสุขภาพและอนามัย

4.3 บริการด้านที่อยู่อาศัย เช่น หอพักนักเรียน

5. บริการทั่วไปเพื่อเสริมความต้องการอย่างกว้างขวาง เช่น บริการด้านอาหาร สหกรณ์ร้านค้า ศูนย์หนังสือ บริการไปรษณีย์ บริการด้านการประชาสัมพันธ์ภายในโรงเรียน และบริการยานพาหนะ

การจัดบริการและสวัสดิการในโรงเรียนนับว่าเป็นการช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนและเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการออกไปสู่สังคม และประสบความสำเร็จในชีวิตเบื้องต้น ฉะนั้นงานบริการและสวัสดิการที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนจึงมีขอบเขตที่กว้างและครอบคลุมได้หลายด้าน การที่จะจัดให้มีบริการและสวัสดิการด้านใดนั้น โรงเรียนควรให้ความสำคัญ

และเน้นความจำเป็นต่อประโยชน์ที่นักเรียนของตนเองจะได้รับเป็นเกณฑ์ ตามลักษณะของโรงเรียนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งบริการต่าง ๆ ที่เด่นชัดและโรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณาถึงความจำเป็นมีดังต่อไปนี้

บริการแนะแนว

การแนะแนวเป็นบริการด้านหนึ่งที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนทุกคน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การช่วยเหลือให้นักเรียนแต่ละคนได้รู้จักตนเองอย่างแท้จริง มีความเข้าใจและสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ พร้อมทั้งรู้จักการพิจารณาการตัดสินใจเลือกได้อย่างมั่นใจในความต้องการและความมุ่งมั่นของตนเอง

ความหมายของการแนะแนว

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการแนะแนวไว้ดังนี้

พินัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 8) ให้ความหมายการแนะแนวว่า หมายถึง ความช่วยเหลือที่คนหนึ่งให้แก่อีกคนหนึ่งในการเลือกและปรับปรุงตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มีความเป็นตัวของตัวเองและรู้จักรับผิดชอบในตัวเองยิ่งขึ้น

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973:270) (อ้างใน เซาร์ มณีวงษ์, ม.ป.ป., หน้า 35)

ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้เข้าใจตนเองและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้ใช้ความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ
 2. เป็นการนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายโดยจัดสภาพแวดล้อมที่จะช่วยให้เขายอมรับความต้องการเบื้องต้น และทำให้เกิดความสำเร็จตามที่ต้องการ
 3. เป็นวิธีที่ครูนำนักเรียนไปสู่การค้นพบและสามารถสนองตอบในสิ่งซึ่งนักเรียนต้องการได้
- สรุปได้ว่า การแนะแนว หมายถึงกระบวนการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนอย่างมีระบบระเบียบ มีวิธีการและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะรู้จักและเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เป็นแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รู้จักปรับตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จากความหมายของการแนะแนวข้างต้นนั้น บริการแนะแนวยังมีความสำคัญต่อผู้มารับบริการแนะแนวอีก ดังที่ เซาร์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 36) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประเภทของการแนะแนวไว้ดังนี้

ความสำคัญในการบริการแนะแนว

สาเหตุสำคัญที่จำเป็นต้องมีการจัดบริการแนะแนวขึ้นในโรงเรียนเพราะ

1. ความเปลี่ยนแปลงของสภาพความเป็นอยู่ทางบ้าน
2. ความเปลี่ยนแปลงในด้านอาชีพ
3. จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านระบบการศึกษา
5. สภาพสังคม สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ประเภทของการบริการแนะแนว

การแนะแนวตามลักษณะของปัญหาของนักเรียนในทุกระดับมี 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การแนะแนวเกี่ยวกับการศึกษา
2. การแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพ
3. การแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว

งานบริการแนะแนวในโรงเรียน

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนควรจัดให้ครอบคลุมทั้งการแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพ และการแนะแนวเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว โดยให้มีการจัดที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องกันในแต่ละระดับของการศึกษา ให้เป็นไปตามสภาพของโรงเรียน ความต้องการของนักเรียน และระบบการศึกษา หรือหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่ง เซอร์ มณีนวรงค์ (ม.ป.ป., หน้า 39) ได้กล่าวถึงงานบริการหรือกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนที่นิยมปฏิบัติกันมี 5 ประการ ดังนี้

1. บริการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล (Inventory Service) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อศึกษาและสำรวจนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้ครูแนะแนวและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบข้อมูลหรือรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ว่านักเรียนแต่ละคนมีภูมิหลังในด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านการเรียน ด้านประสบการณ์ ด้านความถนัด และความสนใจ ตลอดจนอุปนิสัยใจคอเป็นอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือแนะนำได้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. บริการสนเทศ (Information Service) เป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่นักเรียนซึ่งเพิ่มเติมนอกจากหลักสูตร เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจเรื่องการศึกษา เรื่องอาชีพ

ตลอดจนการปรับตัวในสังคมที่ยิ่งขึ้น นับเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการดำรงชีวิต ให้แก่นักเรียนอย่างกว้างขวาง

3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service) เป็นบริการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา ให้สามารถแก้ปัญหาของเขาเองได้อย่างชาญฉลาด โดยอาศัยกระบวนการต่าง ๆ ที่จะทำให้นักเรียน ตระหนักในปัญหาและความต้องการของตน รู้จักและเข้าใจตัวเอง รู้ขีดความสามารถของตนว่าทำอะไร ได้ ทำอะไรไม่ได้ เข้าใจผู้อื่น และสภาพแวดล้อมรอบตัว จนสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการวางแผน เลือกลงและตัดสินใจแก้ปัญหาและสนองความต้องการของตนได้ถูกต้องและเหมาะสม บริการให้ คำปรึกษาถือว่าเป็นหัวใจของการแนะแนว เพราะการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหานั้นจะต้อง อาศัยเทคนิควิธีเฉพาะที่ต้องฝึกฝนร่ำเรียนมาเป็นพิเศษจึงจะสามารถช่วยให้นักเรียนที่มาขอคำปรึกษา สามารถแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service) เป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียน ให้ได้ทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดหรือความสนใจของแต่ละคน

5. การบริการติดตามผล (Follow-up Service) เป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมเป็น ระยะ ๆ แก่นักเรียนที่ได้รับความช่วยเหลือไปแล้ว เพื่อติดตามผลว่าการให้บริการแนะแนวที่ผ่านมา ได้ผลมากน้อยเพียงใด นักเรียนช่วยตัวเองได้หรือไม่ บริการแนะแนวที่จัดให้แก่นักเรียนแต่ละด้านมี ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ด้านใดมีปัญหาบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขการ ดำเนินงานบริการแนะแนวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักการจัดและดำเนินงานแนะแนวในโรงเรียน

การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนให้ได้ผลดีนั้นควรทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ร่วมกัน ของครู อาจารย์ นักเรียน ถึงหลักการและเหตุผลของความจำเป็นที่ต้องจัดให้มีบริการแนะแนว ซึ่ง เซอร์ มณีวงศ์ (ม.ป.ป., หน้า 45) ได้เสนอหลักการและดำเนินงานแนะแนวไว้ดังต่อไปนี้

ในการเริ่มงานแนะแนวควรสำรวจปัญหาและความต้องการ ซึ่งอาจจะดำเนินการโดยใช้ แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ นำมาจัดลำดับความต้องการ แล้วนำปัญหาและความ ต้องการของนักเรียนมาพิจารณาและมอบหมายให้ครูที่มีความรู้ความถนัดแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งครูที่ ทำหน้าที่อาจเป็นครูแนะแนวโดยตรงหรือครูที่มีความชำนาญมีความสามารถในเรื่องนั้น ๆ และ ผู้บริหารควรประชุมครูเตรียมการจัดตั้งบริการแนะแนวและยกเป็นหน่วยงานหนึ่งของโรงเรียน กำหนด

นโยบาย คณะกรรมการดำเนินงาน แผนงานหรือโครงการที่จะจัดทำ และจัดให้มีการติดตามผล สรุป และประเมินผลงานนั้นด้วย

จากการริเริ่มงานบริการแนะแนวให้เกิดขึ้นในโรงเรียนแล้ว ควรที่จะคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการจัดบริการแนะแนวต่าง ๆ ที่จัดให้มีขึ้นนั้น ควรได้รับการเห็นชอบและสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน และเป็นบริการที่ครูในโรงเรียนพร้อมใจกันสนับสนุนและให้ความร่วมมือช่วยเหลือ บริการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นควรมีจุดมุ่งหมายแน่นอนชัดเจนและการจัดบริการควรจัดให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งวิธีการจัดบริการแนะแนวควรมีขั้นตอนของการดำเนินงานที่ชัดเจน ตามที่ เซอร์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 46) ได้เสนอไว้ดังนี้

1. กำหนดแนวปฏิบัติงานโดยพิจารณาความจำเป็นก่อนหลัง อัตรากำลังบุคลากร ปริมาณงานกับคุณภาพของบุคลากรด้านแนะแนวว่ามีความสามารถหรือเชี่ยวชาญในด้านใด
2. กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนว
3. กำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบงานชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้างานแนะแนว และผู้ประสานงานต่าง ๆ
4. จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ตลอดจนจัดให้มีสำนักงาน หรือห้องปฏิบัติการที่เหมาะสม
5. กำหนดสายงานและหน้าที่ของบุคคลตามสายงานเพื่อการติดต่อสื่อสารและประสานงาน
6. จัดระบบเอกสาร การเก็บบันทึก และการรายงาน
7. จัดให้มีการนิเทศและอบรมครู เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจการบริการแนะแนวแก่ครู อันจะเป็นผลให้เกิดความร่วมมือประสานงานที่ดียิ่งขึ้น
8. จัดหาหรือจัดสรรงบประมาณสนับสนุน
บริการสุขภาพอนามัย

การจัดบริการอนามัยในโรงเรียนเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพและอนามัยที่สมบูรณ์ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของชาติ และเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติในอนาคต เช่น สิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะภายในโรงเรียน และบริการเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียน โดยโรงเรียนจะต้องมีโครงการหรือแผนงานให้บริการที่ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบ และหาวิธีการส่งเสริมให้

ทั้งครู อาจารย์และนักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับอนามัยและสุขภาพอย่างเพียงพอ ตามความหมายและความสำคัญของงานสุขภาพอนามัย

ความหมายและความสำคัญของการจัดบริการสุขภาพอนามัย

กรมอนามัย (อ้างใน เชาวน์ มณีวงศ์, ม.ป.ป., หน้า 51) ได้ให้ความหมายงานสุขภาพอนามัยในโรงเรียน หมายถึงกิจกรรมนานาประการที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความผาสุก โดยสมบูรณ์ทางกาย ทางใจ ทางสังคมแก่บุคคลากรในโรงเรียน ซึ่งกรมอนามัยได้ให้ขอบข่ายงานด้านนี้จะต้องประกอบด้วยลักษณะงาน ที่ต้องดำเนินประสานสัมพันธ์ 3 งาน คือ

1. งานด้านการสุขศึกษา
2. งานด้านการสุขภาพ
3. งานด้านการให้บริการสุขภาพอนามัย

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 269) กล่าวถึงความสำคัญของงานด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียนว่าเป็นภาระที่สำคัญอีกประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนพึงจัดทำด้วยความเอาใจใส่อย่างรอบคอบ เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงที่จะพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน การส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ถูกต้องสมบูรณ์จะช่วยเป็นแรงผลักดันให้เด็กมีความสมบูรณ์ยิ่ง ๆ ขึ้นไปในการใช้ชีวิตในสังคมโรงเรียนจึงน่าที่จะต้องตั้งความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดบริการด้านนี้ไว้

สวน ธีรฤทธิ ประทุมพรรัตน์ (2534, หน้า 115) ให้ความหมายว่าหมายถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนตั้งแต่เข้าโรงเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสุขภาพเสื่อมโทรม เพื่อรักษาสุขภาพอนามัยที่เกิดขึ้นกับนักเรียน และเพื่อพัฒนาสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การเรียนของนักเรียนเป็นไปด้วยความราบรื่น เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์

ความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพอนามัย

Stoop (อ้างใน ธีรฤทธิ ประทุมพรรัตน์, 2534, หน้า 117) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการจัดบริการสุขภาพอนามัยไว้ดังนี้

1. เพื่อตรวจสอบสุขภาพอนามัยของนักเรียนและเพื่อแนะแนวสุขภาพอนามัยนักเรียน
2. เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักสุขภาพอนามัยของตนอย่างถูกต้อง
3. เพื่อจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยนักเรียน

4. เพื่อจูงใจนักเรียนให้ติดตามกิจกรรมในโครงการสุขภาพอนามัย
5. เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องการหลีกเลี่ยงอุบัติเหตุ
6. เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนเรื่องการปลอดภัยจากโรคติดต่อ
7. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสตรวจสุขภาพร่างกายจากอนามัยผู้มีความรู้ด้านสุขภาพ

อนามัยโดยตรง

8. เพื่อตรวจสุขภาพนักเรียนที่กำลังเป็นปัญหาโดยรวดเร็วที่สุด
9. เพื่อศึกษานักเรียนที่กำลังมีปัญหา
10. เพื่อจัดกิจกรรมด้านนันทนาการให้กว้างขวางออกไปทั้งในโรงเรียนและชุมชน
11. เพื่อเตรียมพร้อมในการปฐมพยาบาลนักเรียนเจ็บป่วยฉุกเฉิน
12. เพื่อป้องกันและแก้ปัญหานักเรียนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดต่าง ๆ

สรุปได้ว่าการจัดบริการสุขภาพอนามัย หมายถึง บริการที่จัดขึ้นเพื่อตรวจสอบสุขภาพนักเรียน ให้คำปรึกษาด้านสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน ป้องกันและควบคุมโรคภัยไข้เจ็บ และให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่นักเรียน

หลักการจัดและดำเนินงานบริการสุขภาพอนามัย

การดำเนินงานและบริการด้านสุขภาพอนามัยในโรงเรียนนั้น เซาว์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 54) ได้รวบรวมไว้เป็นแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต้องจัดให้ถูกสุขลักษณะและเอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ ความสะอาด ความเรียบร้อย และความปลอดภัย ในการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนควรจัดให้ได้ตามมาตรฐานของงานสุขศึกษาในสถานศึกษา โดยควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1.1 ที่ตั้งและบริเวณโรงเรียน บริเวณโรงเรียนควรจัดให้มีความสวยงาม บำรุงรักษาอย่างขนาดของเนื้อที่ควรมีสันามสำหรับเป็นที่พักผ่อนของนักเรียนด้วย

- 1.2 อาคารเรียนและอาคารประกอบ ควรเป็นอาคารถาวรและได้มาตรฐานพอเหมาะกับจำนวนนักเรียน

- 1.3 ห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน ควรมีแสงสว่างอย่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้ดี โต๊ะม้านั่งควรจัดให้ได้มาตรฐานกับขนาดของนักเรียน

1.4 การสุขาภิบาล จัดให้มีน้ำดื่มน้ำใช้ในปริมาณที่พอเพียงกับจำนวนนักเรียนและ
ถูกสุขอนามัย

2. การป้องกันอุบัติเหตุ ควรมีแนวทางป้องกันการเกิดอุบัติเหตุไว้ดังนี้

2.1 จัดสถานที่ต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ปลอดภัยและถูกหลักสุขาภิบาล

2.2 ควบคุมดูแลความปลอดภัยทั้งในระหว่างเวลาเรียน เวลาเล่น

2.3 ติดป้ายประกาศคำเตือนทั้งข้อปฏิบัติและข้อห้าม ตามลักษณะของภัยอันตราย
อันอาจเกิดขึ้นได้ เพื่อเป็นข้อเตือนใจสำหรับนักเรียน

2.4 ตรวจสอบสอดส่องไม่ให้นักเรียนนำเอาวัตถุหรือสิ่งของที่อาจเกิดภัยหรืออันตราย
ขึ้นมาได้เข้ามาในโรงเรียน

2.5 จัดสอนสวัสดิศึกษาเพื่อให้นักเรียนมีสวัสดินิสัยและสวัสดิปฏิบัติที่ดีในการประกอบ
กิจกรรมต่าง ๆ

3. การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ควรปฏิบัติดังนี้

3.1 ตรวจหาผู้ป่วยเมื่อเกิดโรคติดต่อขึ้นในโรงเรียน และทำการรักษาพยาบาลทันที หรือ
หากเป็นโรคติดต่อร้ายแรงให้นำส่งสถานพยาบาลโดยเร็ว หากทางกำจัดไม่ให้โรคระบาดแพร่กระจาย

3.2 ให้ภูมิคุ้มกัน เช่นฉีดวัคซีนให้กับนักเรียน

3.3 ป้องกันและทำลายเชื้อโรค โดยจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ
ทำการทำลายเชื้อโรคเมื่อมีการติดเชื้อเกิดขึ้น

3.4 ให้ความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อแก่นักเรียน

4. การจัดปฐมพยาบาลในโรงเรียน จัดให้มีห้องพยาบาล รวมทั้งอุปกรณ์ วัสดุที่ใช้ใน
ห้องพยาบาลอย่างเพียงพอ และอุปกรณ์ที่ใช้จัดให้มีความสะอาดถูกต้องตามหลักการอนามัย และมี
พยาบาลควบคุมดูแลหรือมีครูที่มีความรู้ในการให้การรักษาพยาบาลเบื้องต้น

บริการทุนการศึกษา

การจัดสรรทุนการศึกษาให้กับนักเรียนในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบันเป็นความจำเป็นและ
มีความสำคัญต่อผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง นักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษา
มีมากขึ้น ฉะนั้นการให้ทุนการศึกษาหรือแหล่งเงินกู้ยืมนับว่าเป็นบริการที่โรงเรียนควรจัดให้ความ
ช่วยเหลือแก่นักเรียนอีกบริการหนึ่ง รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนยังต้องมีหน้าที่หาแหล่งเงินทุนและเงินกู้ยืม

นำมาจัดสรรให้กับนักเรียนในโรงเรียนอย่างทั่วถึง เพราะมีนักเรียนจำนวนมากที่ต้องการรับความช่วยเหลือจนจบการศึกษาไม่เฉพาะในระดับโรงเรียนเท่านั้น การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาก็ยังต้องการรับความช่วยเหลืออีก ซึ่งควรจัดแบ่งประเภทของทุนการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนในโรงเรียน

ประเภททุนการศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2520, หน้า 31) แบ่งประเภทการบริการทุนการศึกษาในโรงเรียนไว้

3 ประการ คือ

1. ทุนการศึกษาทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ชนิด

1.1 ทุนการศึกษาให้เปล่า ได้แก่ ทุนการศึกษาของรัฐหรือเอกชน ที่มอบให้กับโรงเรียน เพื่อให้แก่นักเรียนโดยไม่มีข้อผูกพันใด ๆ

1.2 ทุนการศึกษาที่มีข้อผูกพัน ได้แก่ ทุนการศึกษาที่นักเรียนได้รับทุนแล้วจะต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันของเจ้าของทุน เช่น ต้องไปทำงานให้เจ้าของทุนเป็นระยะเวลาไม่ต่ำกว่าจำนวนที่รับทุน

1.3 ทุนเพื่อกู้ยืม (Loans) เป็นทุนกู้ยืม ให้แก่นักเรียนเป็นเงินยืมในระยะสั้นและระยะยาว ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เป็นต้น แหล่งเงินทุนกู้ยืมนี้อาจมาจากรัฐบาลหรือเอกชนผู้ใจบุญ

2. บริการจัดหางานทำ (Employment) เป็นบริการที่จัดหางานให้กับนักเรียนที่ประสงค์สมัครใจทำงานและได้ค่าตอบแทนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยอยู่ในความดูแลของครูและโรงเรียน

หลักการจัดและดำเนินการบริการทุนการศึกษา

ซูชีพ พุทธิประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 125) ได้เสนอการจัดและการดำเนินงานการบริการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนไว้ดังนี้

1. โรงเรียนควรมีการสำรวจความต้องการในการช่วยเหลือด้านการเงินของนักเรียนว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด

2. สำรวจแหล่งเงินทุนทั้งในเขตพื้นที่ของโรงเรียนและเงินทุนอื่น ๆ จากแหล่งเงินทุน จากบุคคล และสถาบันต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการให้บริการแก่นักเรียน และการสำรวจนี้จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันให้มากที่สุด

3. กำหนดนโยบายและวางแผนการทำงานอย่างรัดกุม จะต้องมีความชัดเจน และแนวนโยบายที่ทุกคนรับทราบร่วมกัน สามารถประเมินได้ว่าบรรลุตามนโยบายหรือแผนมากน้อยเพียงใด

4. การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ เน้นการทำงานเป็นคณะ ส่งเสริมให้ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการทำงาน บางครั้งอาจจำเป็นต้องเชิญบุคคลภายนอกเป็นกรรมการร่วมด้วย ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมและเพื่อผลประโยชน์ของโรงเรียน

5. การกำหนดระเบียบเกี่ยวกับเงินทุนให้ชัดเจน และประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้ทราบทั่วถึง ในการดำเนินงานเกี่ยวกับเงินทุนจะต้องให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากที่สุด โดยยึดระเบียบปฏิบัติเป็นสำคัญ

6. การประเมินผลการให้บริการเมื่อสิ้นปีการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การปรับปรุงให้บริการต่อไป ทั้งนี้ควรจะต้องคำนึงถึงผู้รับบริการคือนักเรียนด้วยเสมอ

บริการประชาสัมพันธ์

การบริการประชาสัมพันธ์เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งกับประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลนั้นมีหน้าที่ต้องใช้หรือให้บริการ การประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนเป็นกระบวนการไม่ตรีสัมพันธ์สองทาง (A two way process) คือ โรงเรียนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับบรรดาความคิดต่าง ๆ สัมพันธ์กับประชาชนที่เกี่ยวข้อง

ซูซีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 136) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของงานประชาสัมพันธ์ไว้ว่า เพื่อเผยแพร่กิจการของโรงเรียนและของนักเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้ และบริการต่าง ๆ เพื่อครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน เป็นการสร้างความเข้าใจในกิจการต่าง ๆ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างครู อาจารย์ นักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน รวมถึงผู้ปกครองนักเรียนด้วย

หลักการจัดและดำเนินงานบริการประชาสัมพันธ์

การจัดการประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนนั้น ซูซีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 137) เสนอแนะว่าควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนในการจัดการประชาสัมพันธ์ด้วย เช่น การจัดรายการประชาสัมพันธ์ การดำเนินรายการประชาสัมพันธ์

2. ควรมีกระบวนการฝึกอบรมด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับเจ้าหน้าที่และนักเรียนที่เข้ามา
ร่วมจัดบริการประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดดำเนินการประชาสัมพันธ์
3. มีหน่วยงานผลิตเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์ในรูปเอกสาร และ
สิ่งพิมพ์ อาจจัดในรูปแบบคณะกรรมการรับผิดชอบโดยเฉพาะ มีหน้าที่ในการผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์เพื่อ
การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ
4. มีฝ่ายจัดหาข่าว ซึ่งแต่งตั้งจากหัวหน้างานแต่ละฝ่าย หรือแต่งตั้งคณะทำงานโดยเฉพาะ
เพื่อจัดหาข่าวสารจากฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียนนำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้บุคลากร
ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนได้รับทราบ
5. การจัดสถานที่เพื่อการประชาสัมพันธ์ควรประกอบด้วย ห้องส่งกระจายเสียง
ห้องผลิตเอกสารและสิ่งพิมพ์ และสถานที่ติดป้ายประกาศหรือศูนย์รวมข่าวของโรงเรียน
6. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ เครื่องเสียง
วัสดุ คุรุภัณฑ์ต่าง ๆ
7. จัดทำตู้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ และรับข้อคิดเห็นของนักเรียนเพื่อให้ฝ่ายบริหาร
โรงเรียนได้รับทราบข่าว ความทุกข์ร้อน หรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ
8. ขอความร่วมมือจากแหล่งสื่อสารมวลชนต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่ข่าวสารกิจการต่าง ๆ ใน
โรงเรียน และผู้ปกครองได้รับทราบ
9. จัดช่วงเวลาของการกระจายเสียงและการเผยแพร่เอกสารสิ่งพิมพ์ให้เหมาะสม โดยยึด
หลักการที่ว่า จะต้องให้ผู้รับข่าวสารได้รับประโยชน์มากที่สุด และอย่างทั่วถึง โดยไม่ก่อให้เกิดความ
รำคาญหรือความเบื่อนายต่อการประชาสัมพันธ์
10. จะต้องมีการบวนการในการกลั่นกรองข่าวสาร เพื่อให้ได้สาระประโยชน์ และเป็นการ
ขจัดความขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นได้จากการประชาสัมพันธ์

บริการห้องสมุด

บริการห้องสมุดเป็นอีกบริการหนึ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีขึ้นในโรงเรียน เพราะห้องสมุดเป็น
แหล่งที่จัดเพื่อเป็นศูนย์รวมความรู้ทางวิชาการ อันก่อประโยชน์ที่จะเกิดให้กับนักเรียนโดยตรง ดังมีผู้ให้
ความหมายของห้องสมุดไว้ดังนี้

กาญจนา ศรีกาพิสินธุ์ (2535, หน้า 437) ให้ความหมายของห้องสมุดว่าเป็นศูนย์รวมแห่งวิชาการทั้งปวงที่จะช่วยส่งเสริมการสอนของครูให้ได้ผลดียิ่งขึ้น และนักเรียนก็สามารถใช้ในการหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง ทั้งเป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยให้เด็กรักการอ่าน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และ สิริวุฒิ ประทุมทรัพย์ (2534, หน้า 103) ให้นิยามความหมายห้องสมุดว่าห้องสมุดคือแหล่งที่จัดเพื่อเป็นศูนย์รวมหนังสือหรือเอกสารทางวิชาการทุกชนิดไว้เพื่อให้นักเรียน ครู อาจารย์ และผู้สนใจทั่วไปใช้ศึกษาค้นคว้าให้มีความรู้ในเรื่องที่ประสงค์จะรู้

หลักการจัดและดำเนินงานบริการห้องสมุด

เพื่อให้การจัดบริการห้องสมุดโรงเรียนเกิดความเรียบร้อยสมบูรณ์ได้ผลนั้น รัญจวน อินทรกำแหง (อ้างใน เซาว์ มณีวงษ์, ม.ป.ป., หน้า 97) ได้เสนอแนะการจัดและดำเนินงานห้องสมุดไว้ดังนี้

1. สถานที่ ที่ตั้งควรตั้งอยู่ในที่ที่สะดวกแก่การมาใช้บริการของนักเรียน ครู ควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร อยู่ห่างไกลจากเสียงรบกวน และควรมีขนาดที่มีเนื้อที่มากพอสำหรับจำนวนนักเรียน ชั้นวางหนังสือ ที่ยืม ที่ทำงานของบรรณารักษ์ แสงสว่างที่ใช้ในห้องสมุดควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติ มีระบบการถ่ายเทอากาศได้ดี คุรุภัณฑ์ที่ใช้ภายในห้องสมุดควรจัดหาให้ครบ
2. หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ หนังสือควรมีบริการให้ผู้มาใช้ได้ค้นหาครบทุกหมวดหมู่ และมากพอกับจำนวนนักเรียน รวมทั้งควรจัดสื่อต่าง ๆ ไว้บริการด้วย
3. บุคลากรที่ดูแลและควบคุมการบริการห้องสมุดโรงเรียน ควรจัดสรรให้เหมาะสมกับขนาดของห้องสมุดโรงเรียน และที่สำคัญคือห้องสมุดโรงเรียนควรมีบรรณารักษ์ประจำห้องสมุด
4. การจัดแบ่งงาน ควรมีการจัดงานให้ตรงตามลักษณะของห้องสมุดโรงเรียน เช่น งานด้านเทคนิค และงานบริการ ควรจัดให้มี 2 งานนี้ในห้องสมุดโรงเรียน เพราะนับว่าเป็นงานพื้นฐานที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อห้องสมุดโรงเรียน
5. งบประมาณที่ใช้สำหรับห้องสมุดควรมีการจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการจัดหาหนังสือ วัสดุอุปกรณ์ในแต่ละปี หากมีงบประมาณไม่พอควรหาวิธีการอื่น ๆ เพื่อจัดหางบประมาณมาเพิ่มเติมให้เพียงพอกับการจัดซื้อหนังสือและวัสดุอุปกรณ์

งานปกครองและวินัยนักเรียน

ได้มีผู้ให้ความหมายงานปกครองนักเรียนไว้ดังนี้

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของงานปกครองนักเรียนว่าหมายถึง งานส่งเสริม พัฒนา ควบคุม และแก้ไขความประพฤตินักเรียนให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ก่อให้เกิดความเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน และ เสริมวิทย์ ศุภเมธี (2531, หน้า 227) กล่าวไว้ว่า การปกครองหมายถึง การคุ้มครอง ดูแล รักษา รวมทั้งให้การอบรมศีลธรรม จรรยา มารยาท อันดีแก่นักเรียนในโรงเรียนให้ได้รับความอบอุ่น

เมื่อพิจารณาจากความหมายของงานปกครองจะเห็นว่าเป็นงานที่ควบคุมดูแลให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตย และมีความประพฤติที่พึงประสงค์ตามขอบเขตที่กำหนดไว้ เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จุดมุ่งหมายของงานปกครองนักเรียน

กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของงานปกครองนักเรียนดังนี้

1. เพื่อปกครองนักเรียนอย่างใกล้ชิด
2. เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวของนักเรียน
3. เพื่อให้เป็นผู้ที่ใกล้ชิดพอที่นักเรียนจะระบายความคิดและความทุกข์ได้ ตลอดทั้ง

ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน

4. เพื่อช่วยป้องกันเหตุการณ์ร้ายที่อาจเกิดขึ้น และถ้าเกิดขึ้นจะได้ช่วยระงับเหตุการณ์

เหล่านั้น

ขอบข่ายของงานปกครองและวินัยนักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530, หน้า 4) ได้กำหนดขอบข่ายงานปกครองนักเรียนใน 3 ลักษณะ คือ

1. ป้องกันไม่ให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์
2. แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
3. ส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้พัฒนายิ่งขึ้น

นอกจากนี้ กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า 13) ยังได้จำแนกงานปกครอง

นักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันออกเป็น

1. การวางแผนงานปกครองนักเรียน ให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

1.1 การรวบรวมและจัดทำระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับระเบียบวินัย ในการปกครอง

นักเรียน

1.2 การทำแผนการปกครองนักเรียน

2. การบริหารงานปกครองนักเรียน ให้โรงเรียนดำเนินการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองให้เด่นชัด

3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม โดยให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

3.1 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย

3.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

3.3 จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

3.4 การยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี

4. การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน ให้โรงเรียนดำเนินการแก้ไขพฤติกรรม

ไม่เหมาะสมของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ให้โรงเรียนดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. การประเมินผลงานปกครองนักเรียน ให้โรงเรียนดำเนินการประเมินผลงานปกครองนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

งานปกครองและวินัยนักเรียนจึงเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนานักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นงานที่ต้องเกี่ยวกับการป้องกันควบคุม แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

หลักการจัดและดำเนินงานปกครองและวินัยนักเรียน

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป, หน้า 93) ได้กล่าวถึงหลักการปกครองและวินัยนักเรียนที่โรงเรียนพึงจัดทำไว้ดังนี้

1. สร้างความเข้าใจกับบุคลากรในโรงเรียนเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หรือปรัชญาของวินัย

นักเรียนให้ชัดเจนว่า วินัยนักเรียนมิใช่การลงโทษหรือคอยควบคุมไม่ให้เด็กผิดระเบียบข้อบังคับ การ

สร้างวินัยนักเรียนควรเป็นเรื่องที่ทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ และถือเป็นงานหลักที่ทุกคนต้องรับผิดชอบ และยอมรับว่าเมื่อวินัยเกิดขึ้นในตัวนักเรียนแล้ว กฎ ระเบียบต่าง ๆ ก็ไม่จำเป็นต้องใช้

2. เปิดโอกาสให้บุคลากรภายในโรงเรียนมีส่วนในการเข้ามาดำเนินงานเกี่ยวกับการปกครองและวินัยนักเรียน โดยไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ของหรือคณะใดคณะหนึ่งเท่านั้น การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยสร้างความรู้สึที่ดีกับทุกคน และช่วยให้งานบรรลุผลมากยิ่งขึ้น

3. การวินิจฉัยลงโทษความผิดใด ๆ ของนักเรียน ควรให้เป็นผลจากคณะกรรมการ ซึ่งมีบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพิจารณา ไม่ใช่การพิจารณาตัดสินโดยผู้ใดผู้หนึ่ง

4. ควรมีระบบการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เช่น ระเบียบสะสม หรือประวัติของนักเรียนอย่างละเอียด

5. หากมีการลงโทษ ควรคำนึงถึงการลงโทษเพื่อการแก้ไข สร้างสรรค์มากกว่าทำลาย

6. ควรสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้น่าอยู่ โดยเฉพาะบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

7. มีกระบวนการส่งเสริมวินัยแก่นักเรียน เช่น โครงการสร้างเสริมบุคลิกภาพนักเรียน แนวการสอนจริยธรรมแก่นักเรียน

นอกจากหลักการที่ได้นำเสนอมาข้างต้นแล้ว หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530, หน้า 5) ยังได้กำหนดหลักการปกครองนักเรียนไว้ให้โรงเรียนได้ปฏิบัติ 2 ประการ คือ

1. หลักการควบคุม คือ การที่โรงเรียนใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมบุคลากรทุกด้านในโรงเรียนให้เป็นไปตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ เมื่อมีผู้กระทำความผิดไปจากข้อตกลงนั้นจะมีการลงโทษ เช่น โรงเรียนออกระเบียบว่านักเรียนควรอยู่ในบริเวณโรงเรียนตั้งแต่เวลา 08.30 น. - 15.30 น. ถ้าในเวลาดังกล่าวนักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากครู นักเรียนจะต้องถูกลงโทษตามที่โรงเรียนกำหนดไว้คือตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือน

2. หลักการพัฒนาส่งเสริม คือ การที่โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมหรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยทฤษฎีเป็นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมหรือยกระดับให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ มีประโยชน์ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาความถนัด ความสามารถพิเศษ ทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีแรงจูงใจที่ประพฤติดี

การส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน

การเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2529 ก , หน้า 9) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั่วไป ในเรื่องเกี่ยวกับวินัยนักเรียน โดยนำเสนอในลักษณะโครงการ และแผนปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม ย้ำหรือกระตุ้นให้เกิดวินัยในเรื่องนั้น ๆ
2. เสริมสร้างวินัยเป็นรายบุคคล เน้นผลทางพฤติกรรมโดยให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติเอง ครูเป็นผู้คอยชี้แนะให้กำลังใจและติดตามการปฏิบัติของนักเรียนจนสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติจนเป็นนิสัย

หลักการจัดและดำเนินงานส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรม

เพื่อให้กระบวนการเสริมสร้างวินัยนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรดำเนินการดังนี้

1. ควรจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองนักเรียนเป็นรองประธาน
2. การดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียนควรกระทำร่วมกันทั้งโรงเรียน ด้วยความร่วมมือเอาใจใส่อย่างจริงจัง กระทำอย่างสม่ำเสมอและด้วยความเห็นคุณค่า
3. ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ บุคลากรในโรงเรียน ควรปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียนด้วย
4. โรงเรียนควรมหาแนวโน้มในโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครองในการดำเนินการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

ในด้านการเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ชูชีพ พุทธประเสริฐ (ม.ป.ป., หน้า 97) เสนอวิธีการไว้ดังนี้

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการสอนนั้นอาจทำได้ 2 รูปแบบ คือ ด้วยการสอดแทรกลงไปในเรื่องเนื้อหาวิชาเมื่อมีโอกาส หรือการสอดแทรกเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนทุกวิชา และการสอนแบบแยกให้ชัดเจน โดยอาจจัดเป็นชั่วโมงพิเศษหรือกิจกรรมพิเศษเป็นการปลูกฝังจริยธรรมโดยตรง หลักการในการสอนควรยึดหลักที่ว่า

1.1 เน้นการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาการสอน ไม่ใช่การส่งเสริมให้จดจำเนื้อหาหรือกฎเกณฑ์ แต่ควรให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ประสบการณ์ของการปฏิบัติจะเป็นความประทับใจและส่งผลถึงการประพฤติตามในสิ่งที่ถูกต้อง

1.2 การสอนจริยธรรมจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เมื่อมีโอกาสไม่ควรละเลยหรือปล่อยให้เวลาเสียไป การสอนอย่างขาดตอนและไม่สม่ำเสมอจะไม่สามารถปลูกฝังจริยธรรมได้เลย โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบันมีสิ่งยั่วยุและสิ่งเร้าที่ทำให้นักเรียนประพฤติและปฏิบัติตามได้โดยง่าย วิธีสอนอาจสรุปหลักการสอนย่อ ๆ โดยชี้ให้ชัด สอนด้วยตัวอย่างของจริงให้ปรากฏ ประจักษ์แจ้งโดยให้เห็นของจริง เล่านิทาน ภาพประกอบ หุ่นต่าง ๆ หนังสือต่าง ๆ หนังสือนิทาน เพื่อช่วยให้เกิดมโนภาพ ชวนให้ปฏิบัติ ชวนให้อยากประพฤติตาม เพราะเห็นตัวอย่างกระจ่างแจ้งแก่ตาตนเองแล้ว ระวังให้กล้า ระวังให้กล้าหาญในการทำความดีจนเกิดศรัทธาอย่างลึกซึ้ง ปลูกให้รำลึก น้อมน่าวให้เต็มใจ และตั้งใจทำด้วยเหตุผลอันเป็นที่ยอมรับว่าปฏิบัติจริงแล้วจะได้ผล เช่น สอนด้วยกิจกรรมให้ลงมือทำกิจกรรมเอง ร้องเพลงประกอบปลูกใจให้สนุกสนาน วัตถุประสงค์จากพฤติกรรมของเด็กจริง ๆ เด็กก็จะเต็มใจปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. การปลูกฝังจริยธรรม ควรเน้นการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง หมายถึงผู้ที่ทำหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรมคือ ครู อาจารย์จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้กับนักเรียน ตามคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน คือต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมดีในตนเอง มีลักษณะ ท่าทาง การแต่งกาย กิริยาที่แสดงออก ตลอดจนท่วงท่าจาอันเป็นคุณสมบัติภายนอกที่ดึงดูดศรัทธาผู้เรียน มีความสามารถที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าการสอนนั้นสามารถสอนด้วยความรู้ความแจ่มแจ้งของตนเอง และครูต้องเป็นผู้เหนือกว่าในทางจิตใจ มีความรู้ดี มีความประพฤติที่แสดงออกในทางคุณธรรมสูง

3. การปลูกฝังจริยธรรมจะต้องกระทำพร้อมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งด้านการสอนและการฝึกอบรม การบริหาร การบริการ กิจกรรมนักเรียน การแนะแนว เป็นต้น เพื่อให้งานเกิดความสอดคล้องกัน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการเสริมซึ่งกันและกัน การปลูกฝังจริยธรรมไม่ควรเป็นหน้าที่ของคณะใดคณะหนึ่ง แต่ควรเป็นเรื่องของความร่วมมือกันจากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายจะได้ผลดีกว่า

4. จะต้องใช้กระบวนการหลายอย่างและกระทำอย่างต่อเนื่อง กระบวนการสอนและฝึกอบรมเป็นวิธีหนึ่งในการปลูกฝังจริยธรรม อาจต้องใช้กิจกรรมอื่น ๆ เข้าเสริม

5. การปลูกฝังจริยธรรมที่ดีควรให้เห็นประโยชน์ แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่าประพฤติกและปฏิบัติแล้วเกิดประโยชน์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

หลักการจัดและดำเนินการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2538, หน้า 26) ได้กำหนดวิธีการสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. กำหนดพฤติกรรมประชาธิปไตยที่ต้องการ โรงเรียนวิเคราะห์ปัญหาพฤติกรรมประชาธิปไตย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนว่าควรสร้างเสริมพฤติกรรมในด้านใดบ้าง
 2. เลือกกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมประชาธิปไตยตามที่ต้องการ พฤติกรรมนั้นควรจะเหมาะสมกับสภาพและความจริง เป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้สำเร็จได้
 3. ดำเนินการตามกิจกรรมที่เลือกแล้ว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมพฤติกรรมต้องปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังพฤติกรรม เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม การสาธิต การอภิปราย หรือการทดลอง เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำได้โดยการให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ ร่วมจิตใจ เพื่อให้เกิดการตระหนัก เห็นคุณค่า มีจิตสำนึก และอุดมการณ์ทางประชาธิปไตย
 4. ประเมินพฤติกรรมที่กำหนด เมื่อพิจารณาว่าพฤติกรรมที่สร้างเสริมนั้นเกิดขึ้นหรือไม่เพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนใด เช่น สังเกตพฤติกรรมว่าเกิดขึ้นตามจุดประสงค์หรือไม่ ถ้ายังไม่เกิดขึ้นก็ต้องกลับไปจัดกิจกรรมใหม่ เป็นต้น
 5. สร้างบรรยากาศเพื่อให้เกิดพฤติกรรมถาวร เมื่อพบว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายแล้ว ต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถาวรต่อไป
- การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน**
- เมื่อนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น แต่งกายผิดระเบียบ มีกิริยามารยาทไม่เรียบร้อย ไม่ตรงต่อเวลา เกียจคร้าน ไม่มีความสามัคคี หนีเรียน เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท มีความหยาบคาย และก้าวร้าว ทำลายทรัพย์สินของโรงเรียน และการแสดงออกของนักเรียนที่เป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับตามที่โรงเรียนได้กำหนดไว้ นั้น โรงเรียนควรรหาทางดำเนินการแก้ไขให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยเร็ว

หลักการจัดและดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน

ดักลาส (Douglass, 1963, 321-328) ได้เสนอหลักการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนไว้ว่า

1. โรงเรียนควรจะสร้างบรรยากาศการเรียนและการบริหารที่ดี ทั้งนี้เพราะปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียนส่วนใหญ่เกิดขึ้นเนื่องจากความเบื่อหน่ายและขาดความเชื่อถือในวิชาที่เรียน ความล้มเหลวของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนได้คิดริเริ่มและควบคุมตนเอง วิธีการสอนที่ไม่น่าสนใจ การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลจะทำให้ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดี นอกจากนี้แล้วการให้นักเรียนได้ทำงานภายใต้การปกครองดูแลของครูโดยแบ่งกลุ่มเล็ก ๆ แล้วจะทำให้นักเรียนประพฤติตนดีขึ้นในทุกสถานการณ์
2. ปรับปรุงอุดมคติหรือปรัชญาของโรงเรียน จัดให้มีการประชุมหรืออบรมในห้องเรียน การประชุมนักเรียน หรือประชุมนักเรียนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้นักเรียนเกิดอุดมคติและมีความรักผูกพันต่อปรัชญาของโรงเรียน การประชุมอบรมนี้จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรหาโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ชี้แจงให้นักเรียนรู้ว่าผู้บริหารมีความประสงค์ที่จะให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีเช่นไร
4. สร้างสัมพันธภาพที่ดี ผู้บริหารและครูต้องคำนึงอยู่เสมอถึงพฤติกรรมของตนทำให้นักเรียนมีเจตคติต่อผู้บริหารและครู นักเรียนจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมได้ ถ้าหากนักเรียนยอมรับคำแนะนำ การให้คำปรึกษา และแม้กระทั่งการลงโทษของครู แต่ถ้าหากความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนไม่ดีแล้วนักเรียนก็จะไม่ยอมรับสิ่งดังกล่าว ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสนใจในนักเรียนทุกคน และกิจกรรมของนักเรียนทุกอย่าง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับคณะครูให้เป็นไปด้วยดี ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีหลักยึดถือและยับยั้งใจตนเองไม่ให้ประพฤติผิดระเบียบวินัยที่โรงเรียนได้กำหนดไว้
5. ขจัดสิ่งยั่วยุให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนควรหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้เกิดปัญหาทางการปกครองของนักเรียน โดยการวางแผนอย่างเหมาะสม ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้กระทำความผิด จัดให้นักเรียนได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
6. ให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี โรงเรียนควรจัดให้มีรางวัลสำหรับนักเรียนที่มีความประพฤติดี เพื่อเป็นตัวอย่างและจูงใจให้นักเรียนคนอื่นประพฤติปฏิบัติตาม

7. ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน ในกรณีที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะทำให้ค้นพบสาเหตุของปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียน และสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างถูกต้อง

8. การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจถึงผลเสียที่เกิดจากพฤติกรรมนั้น ๆ จะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนลงได้ การให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเป็นรายบุคคลทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเคารพและมีเจตคติที่ดีต่อครู นอกจากนั้นแล้วยังจะทำให้ครูสามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและหาทางแก้ไขได้

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2530, หน้า 52-54) ได้ให้แนวทางการปฏิบัติไว้ว่าเมื่อนักเรียนกระทำความผิดตอกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับของโรงเรียน หากเป็นโทษเล็กน้อยหรือสถานเบา ผู้เกี่ยวข้องอาจพิจารณาโทษได้ตามความเหมาะสมโดยไม่ต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนอะไรมาก แต่ถ้าหากเป็นกรณีความผิดสถานหนักหรือกระทบกระเทือนต่อส่วนรวม ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการกระทำที่จะต้องดำเนินการเพื่อสกัดกั้นหรือปรับปรุงแก้ไขก็ควรปฏิบัติดังนี้

1. ดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง
2. พิจารณาประเด็นความผิด โดยอาศัยข้อมูลหลาย ๆ ด้าน และเหตุผลแวดล้อมอื่น ๆ

ประกอบ

3. ประมวลข้อมูลความคิดเห็นจากครูแนะแนว ครูประจำชั้น และครูอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยประสานงานเพื่อสรุปหาสาเหตุการกระทำความผิด

4. พิจารณาลงโทษตามระดับที่วางไว้ในระเบียบของโรงเรียน

5. ฝ่ายปกครองเสนอความเห็นต่อผู้บริหารโรงเรียน เพื่อพิจารณาสั่งการลงโทษนักเรียน

เมื่อมีการลงโทษแล้วควรติดตามและประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนเป็นระยะ ๆ ครูควรจะให้ความเมตตาต่อนักเรียนที่ถูกลงโทษ เพื่อให้นักเรียนมีความอบอุ่นและมีกำลังใจที่จะแก้ไขปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น นอกจากนั้นแล้วควรจะมีการติดต่อประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อร่วมมือกันแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนให้ดีขึ้นต่อไป

การดำเนินงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การดำเนินงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นการบริหารงานให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้และพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ดังนั้นกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดขึ้นในโรงเรียน จึงเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนไปสู่จุดหมายได้ โดยได้สนับสนุนให้นักเรียนได้ทำงานในระบบของสภานักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกิจกรรมตามความสนใจและความสามารถอย่างอิสระ แต่อยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

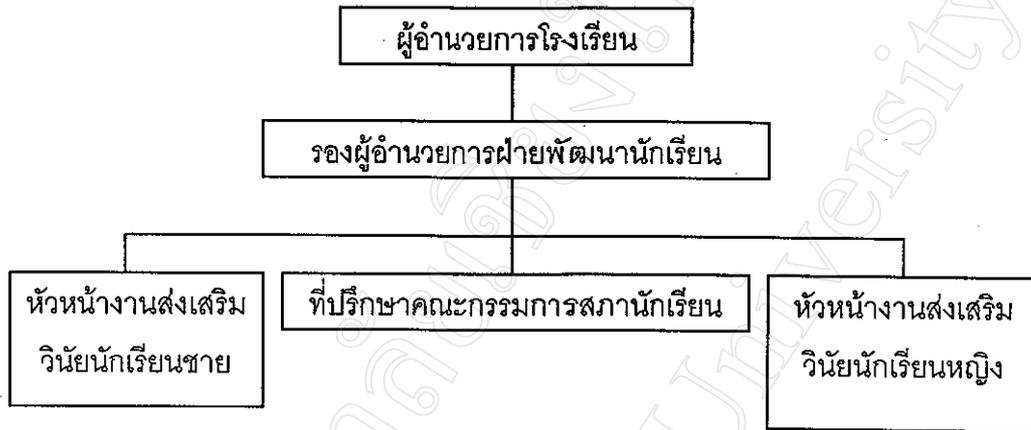
จุดมุ่งหมายของงานกิจการนักเรียน

1. เพื่อจัดและส่งเสริมประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่นักเรียนทุกคนตามความสนใจและความสามารถ
2. เพื่อส่งเสริมและค้นหาความสามารถพิเศษส่วนบุคคลและมีโอกาสฝึกฝนให้เกิดทักษะมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอันเกิดเป็นอาชีพของนักเรียนในอนาคตได้
3. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ตามระบอบประชาธิปไตย
4. เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานด้วยระบบกลุ่ม
5. เพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง และต่อผู้อื่น (คู่มืออาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป., หน้า 9)

นอกจากจุดมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว โรงเรียนยังได้กำหนดแนวประสบการณ์การเรียนรู้

1. มุ่งเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการเรียนการสอนทุกรายวิชา
2. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองในการเรียนการสอนทุกรายวิชา
3. มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนมีการเรียนแบบอิสระ มีโอกาสทำงานร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการฝึกใช้ความคิดอย่างอิสระ ฝึกความรับผิดชอบ ฝึกการทำงานร่วมกับหมู่คณะ และฝึกการรู้จักแก้ปัญหา
4. มุ่งส่งเสริมให้มีการนำแนวความคิดใหม่หรือปฏิบัติการใหม่มาใช้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ให้กับนักเรียน
5. เน้นแนวให้มีการรู้จักแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ให้นักเรียนได้รู้จัก (คู่มืออาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป., หน้า 3)

แผนภูมิ 1 โครงสร้างการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ที่มา : คู่มืออาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (ม.ป.ป., หน้า 6)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนที่น่าสนใจดังนี้

ชาญชัย เฟื่องกาญจน์ (2537) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จากผลของการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรควรให้อิสระแก่นักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมตามความถนัดของตนจะทำให้นักเรียนร่วมมือกันในการทำงานอันส่งผลให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานอันเกิดจากอาจารย์ที่ปรึกษายังขาดความถนัดในการเป็นที่ปรึกษาในบางชุมนุม ส่วนกิจกรรมแนะแนวนั้นต้องจัดให้นักเรียนหาความรู้และประโยชน์จากการไปสัมผัสกับสังคมรอบข้างด้วยการพานักเรียนศึกษาดูงานในที่ต่าง ๆ และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ประสบการณ์ ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านนี้มีผลมาจากจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบงานแนะแนวโดยครูมีจำนวนน้อย

ในส่วนของ กานดา อมรเพชรกุล(2540) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพจังหวัดเชียงใหม่ ผลของการศึกษาพบว่างานปกครองจะมีประสิทธิภาพต้องมีการวางแผนและจัดระบบการทำงานให้เป็นระบบที่สามารถเชื่อมโยงการทำงานระหว่างปัจจุบันกับอนาคตได้ การจัดสรรบุคลากรต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม การจัดแบ่งงานและ

กำหนดหน้าที่ให้ครูอย่างชัดเจน การประสานงานควรพัฒนาปรับปรุง โดยเฉพาะการมอบหมายงานระหว่าง หัวหน้าครูเวรกับครูเวรควรทำความเข้าใจกันก่อนที่จะปฏิบัติงาน การประเมินผลควรนำเอาผลการสำรวจมาวิเคราะห์และปรับปรุงระบบการทำงานอย่างจริงจัง

และในปีต่อมา รวราช ด้วงน้อย (2541) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ในงาน 3 ด้าน คือ งานปกครองนักเรียน งานระดับชั้น และงานแนะแนว พบว่างานทั้ง 3 งาน ควรมีการกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในคณะครู และควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน แล้วนำผลมาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับนักเรียน

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักเรียนแล้ว สามารถกล่าวได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นงานที่มีคุณค่าต่อนักเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณภาพ และเป็นงานที่สร้างเสริมการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการดำเนินงานกิจการนักเรียนจึงเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งที่โรงเรียนจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนส่งเสริมให้งานนี้ประสบผลสำเร็จ ในงานกิจการนักเรียนจะประกอบไปด้วย งานกิจกรรมนักเรียน งานบริการและสวัสดิการนักเรียน งานปกครองและวินัยนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการศึกษาและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลในการเป็นแนวทางดำเนินงานกิจการนักเรียนในบทต่อไป